

Türkiye’de Kur’an Kursları ve Din Eğitimi Raporu

Leyla DEMİR-Sezgin TUNÇ

GİRİŞ

Din, tarihin bütün devirlerinde ve bütün toplumlarda daima kendisiyle karşılaşıl-
an evrensel bir olgu, insanı hem içten,
hem dıştan kuşatan, onun düşünce ve davran-
ışlarında kendini gösteren bir disiplindir.¹

Tarih boyunca tüm toplumların, birbirin-
den farklı özellikler gösterebilirler bile bir şekilde
din olgusu ile yaşadıkları, bireysel ve toplum-
sal ilişkilerinde olduğu gibi günlük hayatlarını
kapsayan her alanda kabul ettikleri kurallar
ve ritüellerle yaşadıkları bilinmektedir. Bura-
da belirleyici olan husus, inanç sahibi olan
her toplumun başka inançların hayat alanla-
rına müdahale etmeden kendi inanç, ibadet
ve ritüellerini özgürce yerine getirebilmesi-
dir. Bunu engellemeye ya da sınırlamaya dö-
nük her adım, kural ya da yasak, hayatın ola-
ğan akışına ters düşeceği için toplum içinde
huzursuzluğa yol açacak ve toplum barışını
da zedeleyecektir.

Eğitim, insanın yaratılışında varolan bütün
bilgi ve kabiliyetleri esas alarak onu yönlendirmek,
geleceğe hazırlamak, hayatı boyunca
gerekli bilgiyi nasıl elde edeceğini öğrenme-
sinde yardımcı olmaktır. Öğretim ise bilgiyi
bulmak, kazanmak ve kazanılan bilgiyi hafıza-
da tutarak yeri geldiğinde kullanabilmek için
hatırlamaktır.² Bilindiği gibi eğitim aynı za-
manda uygulamayı da içerir. Bu anlamda eği-
tim faaliyetlerinin düzenlenmesinde öğrenme
ve uygulama özgürlüğüne dikkat edilmesi ge-
reker. Çocuklar söz konusu olduğunda da din

eğitimi, anne ve babanın isteği doğrultusunda
sağlanmalıdır.

Anayasanın 90. maddesindeki “*Usulüne
göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası an-
laşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkın-
da anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa
Mahkemesine başvurulamaz*” hükmü ile ül-
kemizin imza attığı uluslararası antlaşmalar,
sözleşmeler ve metinler iç hukukumuzda
uygulanabilir kılınmış ve uygulamaların anaya-
saya aykırılığının dahi ileri sürülemeyeceği
hükme bağlamıştır.

Bu çalışmada; öncelikle yaşadığımız çağda
yürürlükte bulunan uluslararası hukuk ve yerel
hukuk bağlamında Kur’an Kursları ve kaçınıl-
maz olarak din eğitimi mevzuunu ele almaya
çalışacağız.

ULUSLARARASI METİNLERDE EĞİTİM HAKKI VE DİN EĞİTİMİ

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)’nin
9. maddesinin 1. fıkrasında,

“Herkes düşünce, din ve vicdan özgürlüğüne
sahiptir. Bu hak din veya inancını tek başına
veya topluluk halinde, aleni veya gizli olarak
ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapma bi-
çiminde açığa vurma özgürlüğünü de içerir.
Dinini veya inançlarını açıklama özgürlüğü
ancak kamu güvenliğinin, kamu düzeninin,
genel sağlığın veya genel ahlâkın ya da başka-
larının hak ve özgürlüklerinin korunması için
demokratik bir toplumda gerekli tedbir olarak
yasayla sınırlanabilir.”

denilmektedir. Bu maddeden de anlaşılacağı
üzere AİHS ile düşünce, din ve vicdan özgür-

¹ **İslam Ansiklopedisi**, Türkiye Diyanet Vakfı, c. 9, s. 417.

² Muharrem Balcı, *Eğitim ve Öğretimde Haklar ve Yükümlülükler*.

lûgü kabul edilmiştir. Daha da önemlisi bu özgürlüklerin topluluk halinde gizli veya açık olarak ibadet şeklinde yansımaya, öğretiminin yapılabilmesine ve uygulama biçiminde hayata geçirilebilmesine açıkça imkân verilmiş ve sınırlamaları daraltan bir sınır çizilmiştir.

Maddeden de anlaşılacağı üzere, din ve inanç özgürlüğünün varlığı, açığa vurulmasına bağlıdır. Komisyona göre 9. madde, içsel alanı korumaktadır. Fakat buna ek olarak da 9. madde, din veya inancın pratik yanları olan tapınma veya sofuca tutumlara sıkı sıkıya bağlı olan eylemleri koruduğu gibi söz konusu özgürlüğün bilinen bileşenlerini ve özellikle bireysel durumların etkisini de dikkate almaktadır.³

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 1. Protokolün 2. maddesinde

“Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet eğitim ve öğretim alanında yükleneyeceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana babanın bu eğitimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.”

denilmektedir.

Sözleşme, hiçkimsenin eğitim hakkından yoksun bırakılmayacağını ifade ederek devletin bu imkânı herkese sağlamakla yükümlü olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, sözleşme hükmü ile devletlere, çocuğun eğitimi esnasında anne ve babanın eğitime yön vermesi ve talepte bulunabilmesi hakkı tanınmaktadır. Buna göre; anne ve baba, kendi dini ve felsefi inançlarına uygun olarak çocuğunun eğitim alması yönünde talepte bulunabilecek ve devlet de bu talebe saygı göstererek onların istek ve talepleri doğrultusunda çocuklarının eğitimini sağlayacaktır.

Hiç kimsenin eğitim hakkından yoksun bırakılmayacağı maddesi, aynı zamanda devlete, bu eğitimi sağlayacak koşulların hazırlanması ve sağlanması sorumluluğunu ve zorunluluğunu da yüklemektedir. Yine bu madde çerçevesinde; devlet, söz konusu talepleri karşılayacak özel veya kamuya ait eğitim kurumlarının kurulmasını, bu kurumlarda eğitim

verecek olan nitelikli öğreticilerin yetiştirilmesi ve istihdam edilmesini, bu eğitimin kişinin dini ve felsefi inançlarına uygun olarak herkese eşit olarak verilebilmesini temin etmek ve oluşabilecek engelleri ortadan kaldırmakla yükümlüdür.

Devlet ile anne ve babanın karşı karşıya gelmesi durumunda, uzlaşılacak ilk nokta, çocuğun eğitim hakkına engel olmamaktır. Ancak, eğitimin ve ortak çıkarların planlanması açısından devlete düşen ödev ile çocuklarının yetiştirilmesinde anne ve babaya düşen sorumluluğun bir ortak noktayı bulmadığı halde ise, özel eğitim kurumlarının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan gerektiğinde anne ve babaya özel okul kurma ya da kurulmuş bir okulu seçme imkânı verecek olan düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.⁴

2. Birleşmiş Milletler Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme

Birleşmiş Milletlerin Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin 16 Aralık 1966 tarihli Uluslararası Sözleşmesi'nin 13. maddesinde;

“Bu sözleşmeye taraf devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler... Bu sözleşmeye taraf devletler, ana babalarının ya da kimi durumlarda vasilerinin, devlet tarafından kurulanların dışında devletçe konulmuş ya da onanmış belli eğitim ölçülerine uyan okullar seçme özgürlüklerine saygı göstermeyi ve çocukların kendi inançları doğrultusunda ahlak ve din eğitimi görmelerini sağlamayı üstlenirler.”

denilmiştir. AİHS'nin ilgili maddesinin açıklandığı bir önceki başlıkta yer alan değerlendirmeler burada da geçerlidir.

3. UNESCO Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşme

UNESCO tarafından 14 Aralık 1960'ta benimsenen ve 22 Mayıs 1962'de yürürlüğe giren “Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Sözleşmesi”nde;

³ Nuri Yaşar, *İnsan Hakları Avrupa Sisteminde ve Türk Hukukunda Eğitim Hakkı ve Özgürlüğü*.

⁴ Nuri Yaşar, a.g.e.

“Öğrencilerin ana babaları ya da yasal vasilelerinin isteklerine uygun bir eğitim verilmek üzere din ve dil gerekçeleriyle ayrı eğitim sistemi ve kurumların kurulması ya da sürdürülmesinin; bir ayrımcılık uygulaması olarak sayılamayacağı... Çocukların ana baba ve vasilelerinin inançlarına göre din ve ahlak eğitimi almalarını ve hiçbir kişi ya da grubun kendi inancıyla bağdaşmayan dinsel eğitim görmeye zorlanmamasını sağlama özgürlüğüne saygı göstermenin temel ilke olduğu”

belirtilmiştir.⁵

4. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı’nın düşünce, vicdan ve din özgürlüğü başlıklı 10. maddesinde;

“Herkes, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, din veya inancını değiştirme özgürlüğünü ve din veya inancını tek başına veya topluluk halinde, aleni veya gizli olarak ibadet etme, öğretme, uygulama ve gereklerine uyma şeklinde açığa vurma özgürlüğünü içerir.” denilmektedir.⁶

Nitekim bu metin, yakın zamanda kabul edilerek Avrupa Birliği’nin anayasası konumuna gelmiştir.

5. Birleşmiş Milletler Din ya da İnanca Dayalı Her Türü Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılığın Kaldırılması Bildirgesi

25.11.1981 tarihli Birleşmiş Milletler Din ya da İnanca Dayalı Her Türü Hoşgörüsüzlük ve Ayrımcılığın Kaldırılması Bildirgesinin 1. maddesinde;

“Herkesin, düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak bir dini ya da dilediği bir inancı benimseme ve din ya da inancını tek başına ya da topluca, açık veya özel olarak ibadet, gözetme, uygulama ve öğretme biçiminde açıklama özgürlüğünü de içerir.” denilmektedir. 5. maddesinde de; “Ana babalar ya da duruma göre çocuğun vasileri, aile yaşamını din ya da inancına göre ve ço-

cuğa verilmesi gerektiğine inandığı manevi eğitimi gözönünde bulundurarak düzenleme hakkına sahiptir.”

denilmektedir.

6. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

20 Kasım 1989 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesinde;

“1) Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler. 2) Taraf Devletler, anne-babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine, saygı gösterirler. 3) Bir kimsenin dinini ve inançlarını açıklama özgürlüğü kanunla öngörülme ve gerekli olmak kaydıyla yalnızca kamu güvenliği, düzeni, sağlık ya da ahlakı ya da başkalarının temel hakları ve özgürlüklerini korumak gibi amaçlarla sınırlandırılabilir.”

denilmek suretiyle çocuk hakları bağlamında da din ve vicdan özgürlüğü koruma altına alınmıştır.

Türkiye’nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, taraf olan devlete, yani Türkiye’ye, çocuğun din ve vicdan özgürlüğüne saygı yükümlülüğünü yüklemiştir. Elbette bu yükümlülük, çocuğun dini ve vicdani özgürlüklerinin koruma altına alınması ile birlikte, anne-babanın çocuğun yetiştirilmesi konusundaki haklarını kullanmaları önündeki engellerin kaldırılması anlamına da gelmektedir.⁷ Ne var ki Türkiye, temel hak ve özgürlüklerin ifadesi olan ulusalüstü insan hakları belgelerinin öngördüğü, ana ve babanın çocuklarını kendi dini veya felsefi görüşleri doğrultusunda yetiştirme hakkını mevcut eğitim ve öğretim sistemi içinde yeterince sağlayamamaktadır.

Yukarıda uluslararası metinlerde eğitim hakkıyla beraber din ve vicdan özgürlüğü düzenlemeleri böyle bir görünüm arz etmektedir. Bu anlamda araştırmamıza konu olan Türkiye’deki uygulamaları, Anayasa başta olmak

⁵ Muharrem Balcı, a.g.e.

⁶ Mehmet Kalay, *Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı ve Türkiye*, Birikimler -I-.

⁷ Sözleşme metni için bkz.: <http://www.mazlumder.org/sayfa.asp?sayfaID=11>.

üzere, mevzuattaki düzenlemeler ışığında inceleyerek aktaracağız.

ULUSAL METİNLERDE DİN EĞİTİMİ VE KUR'AN KURLARI

Osmanlı'nın son dönemlerinde eğitim alanındaki çeşitlilik ve çoğulculuk, Cumhuriyetle birlikte son bulmuş ve 1924 yılında çıkarılan Öğretim Birliği Kanunu (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) ile medreseler ve mektepler, mektep programları şeklinde birleştirilmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın kontrolüne verilmiştir. Cumhuriyet Dönemi, Tanzimat'tan beri süren dini eğitim-millî eğitim tartışmalarını, öğretimin birleştirilmesi ilkesi ile bir çözüme kavuşturmak istemiştir. Öğretim Birliği Kanunu, Türkiye sınırları içindeki bütün öğretim kurumlarını Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlarken, ülkedeki din hizmetlerini yerine getirmek üzere eleman yetiştirilmesini sağlamak amacıyla okullar açılmasını da öngörmüştür.⁸

Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasını müteakip sosyal, siyasi ve hukuki alanlar da dâhil olmak üzere, hayatın her alanında yeni düzenlemelere gidilmiştir. Türkiye'deki eğitimi ve öğretimi düzenleyen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve ilerleyen yıllarda eğitime getirilen düzenlemeler aşağıda ele alınmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun yanısıra, dini eğitimin Anayasal hak niteliği bakımından, Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında söz konusu hakkın düzenlendiği maddeler de aktarılacaktır.

1. Tevhid-i Tedrisat Kanunu

3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu 6 Mart 1924 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun ilk dört maddesinde;

“Türkiye dâhilindeki bütün müessesatı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekâletine merbuttur. Şer'îye ve Evkaf Vekâleti yahut hususi vakıflar tarafından idare olunan bilcümle medrese ve mektepler Maarif Vekâletine devir ve rapdedilmiştir. Şer'îye ve Evkaf Vekâleti bütçesinde mekatip ve medarise tahsis olunan mebalîğ Maarif bütçesine nakledilecektir.

Maarif Vekâleti, yüksek diniyat mütehasısları yetiştirmek üzere Darü'l-Funun'da bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hıdemât-ı diniyyenin ifası vazifesi ile mükellef memurların yetişmesi için de ayrı mektepler küşad edecektir.”

denilmektedir.

2. 1924 Anayasası

1924 Anayasası'nın 80. maddesi,

“Hükümetin gözetimi ve denetlemesi altında ve kanun çerçevesinde her türlü öğretim serbesttir.”

hükümünü içermektedir. 1924 Anayasası'ndaki bu düzenleme, “her türlü öğretim” ifadesinin dini eğitimi de içerdiği düşünüldüğünde, dini eğitim hakkının kullanımı ve kapsamı bakımından en özgürlükçü anayasal düzenleme olduğunu söylemek mümkün.

3. 1961 Anayasası

1961 Anayasası'nda, dini eğitim konusu 19. maddede düzenlenmiştir. Madde metni şöyledir:

Madde 19: (20.9.1971-1488) (3) Herkes, vicdan ve dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.

Kamu düzenine veya genel ahlâka veya bu amaçlarla çıkarılan kanunlara aykırı olmıyan ibadetler, dinî âyin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz. Kimse, dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz.

Din eğitim ve öğrenimi, ancak kişilerin kendi isteğine ve küçüklerin de kanûnî temsilcilerinin isteğine bağlıdır.”

1961 Anayasasının dini eğitim konusunda en dikkat çekici yönü, 1982 Anayasasında öngörülen devletin gözetim ve denetimi ile zorunlu okutulan din dersi konusunda herhangi bir düzenleme içermemesidir.

4. 1982 Anayasası

1982 Anayasası'nda, Türkiye'deki din ve vicdan özgürlüğü ile din eğitimi ve öğretimi,

⁸ Nurullah Altaş, *Türkiye'de Örgün Eğitimde Dinin Yeri*, A. Ü. İlahiyat Fakültesi, 2000.

24. maddede devletin yetki ve sorumluluğu kapsamında açıklanmış ve garanti altına alınmıştır. Mezkur madde şöyledir:

- “1. Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir.
2. 14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir.
3. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açılmaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.
4. Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetimi ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve orta öğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır.
5. Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasi ve ya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne surette olursa olsun dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz.”

5. Türk Ceza Kanunu

Kur’an Kursları bakımından, “Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu” başlığı altında Türk Ceza Kanunu’ndaki düzenlemelere dikkat çekmek gerekmektedir. Zira “Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu” açan ya da işletenlere ceza verilmesini düzenleyen bu madde hükmü, uygulamada artık sadece kurumları değil, bireysel olarak kendi çocuğuna ya da komşusunun çocuğuna Kur’an öğretenleri de cezalandırmaya imkan verecek şekilde yorumlanmaya çalışılmaktadır.

Yürürlükten kalkan 765 Sayılı Türk Ceza Kanununun 261. maddesinde;

“Kanun ve nizamlara aykırı olarak mektep veya dersane açanlar, açılan mektep veya dersane kapatılmakla beraber altı aydan iki seneye kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Ruhsatsız öğretmenlik edenlerle bunları istihdam eyleyenlere de aynı ceza verilir. Mükerrirler hakkında verilecek ceza bir sene haptisten aşağı olamaz.”

denilmekteydi.

Hükümet tasarısında “Kanuna Aykırı Eğitim” başlığı altında 418. maddede ise;

“Kanun ve nizamlara aykırı olarak, okul veya dersane, okul öncesi eğitim kurumu, kurs, öğrenci yetiştirme ve çalıştırma veya eğitim merkezi ve benzeri kurumları açanlara ve burada öğretmenlik yapanlar ile bunları çalıştıranlara bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

Yukarıdaki fıkrada gösterilen yerlerin kapatılmasına da karar verilir.”

ifadesine yer verilmişti.

Ancak, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 263. maddesinde ise düzenleme şu şekilde kabul edilmiştir;

“(1) Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açanlara, bunları çalıştıranlara ve bu kurumlarda Kanuna aykırı olarak açıldığını bildiği halde öğretmenlik yapanlara, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

(2) Yukarıdaki fıkrada gösterilen yerlerin kapatılmasına da karar verilir.”

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 263. maddesinin madde gerekçesi gerçekten ilginçtir:

“Madde metninde kanuna aykırı eğitim suçu tanımlanmıştır.”

Millet adına yetki alıp temsili olarak yasama yetkisini kullanan ve yasama organı olan TBMM’nin kabul ettiği yasanın bu maddesinin gerekçesinin bu kadar kısa ve öz (!) olması açıklanabilir bir durum değildir. Çalışmamızın konusunu oluşturması bakımından başta bu madde olmak üzere, tüm kanun maddelerinin, ama özellikle hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren ve insanı dış dünyadan soyutlama sonucunu doğuran ceza maddelerinin hiçbir şüpheye mahal vermeyecek ve izahtan varesinde bir şekilde kaleme alınması gerekmektedir.

Mezkûr kanunun yürürlüğe girmesinin ve yoğun tartışmaların ardından, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 263. maddesi, 5377 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 29. maddesi ile şöyle değiştirilmiştir:

“Türk Ceza Kanununun 263’üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”⁹

Son değişiklikle ilgili düzenleme, her ne kadar yumuşatılmış olsa bile, hapis cezasının tehdit olarak varlığını sürdürmesi, din ve vicdan özgürlüğü ile eğitim hakkının özünü zedeleyecek şekilde sınırlandırılmış olduğu açıktır.

Kişinin kendi çocuğuna özgürce din eğitimi verememesi veya eğitimi aldırılmaması sonucunu doğuran bu yaklaşım temel bir hakkın ihlal edilmesidir. Ayrıca, aşağıda örnekleri verilen gerekçeleri açık ve anlaşılır olmayan mahkeme kararları, bu yasanın uygulamada haksızlıklara yol açabileceği endişesi uyandırmaktadır.

6. Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun

Anayasanın 24. maddesi din ve vicdan özgürlüğünü genel anlamda düzenlemiştir. Ayrıca, din eğitiminin genel çerçevesini belirlemiştir. Genel anlamda, devletin yetki ve sorumluluğunda olan din eğitimi, özel anlamda, Kur'an Kursları ve diğer dini hizmetler ise, 22.06.1965 tarih ve 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir. Kur'an Kursları ile ilgili olarak bu kanunda sadece Ek 3. madde ile çok genel bir düzenlemeye gidilmiş olup, uygulama tamamen Diyanet İşleri Başkanlığı'nın yönetmelik ve yönergelerine bırakılmıştır.

22.06.1965 tarih ve 633 Sayılı Kanunun (Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun) 1. maddesi şöyledir;

“İslam dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.”

Yine aynı kanunun ek 3. maddesinde (Ek: 22.07.1999-4415/1 madde) şöyle denilmektedir;

“İlk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri di-

şında, Kur'anı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, Diyanet İşleri Başkanlığınca Kur'an kursları açılır. Bu kurslardaki din eğitimi ve öğretimi kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin talebine bağlıdır. Ayrıca ilköğretimin 5'inci sınıfını bitirenler için tatillerde ve Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açılır.

Kur'an kurslarının açılış, eğitim öğretim ve denetimleri ile bu kurslarda okuyan öğrencilerin barındığı yurt veya pansiyonların açılış ve çalışmalarına dair hususlar yönetmelikle düzenlenir.”

Kanunun 1. maddesi, İslam Dini'nin inanç, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek üzere Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulduğunu, Ek 3. maddesinde de Kur'an-ı Kerim ve mealini öğrenmek, hafızlık yapmak ve dini bilgiler almak isteyenlerden ilköğretimi bitirenler için, Diyanet İşleri Başkanlığınca Kur'an kursları açılacağını, bu kurslarla ilgili tüm düzenlemelerin ise yönetmelikle belirleneceğini ifade etmiştir.

7. Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği

Kur'an kursları ve bu kurslarda yapılacak eğitim ile öğrencilerin barınma, ihtiyaç ve diğer hususları düzenleyen yönetmelik, 03.03.2000 tarih ve 23982 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları İle Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği'dir. Kur'an kursları ile ilgili tüm hususlar bu yönetmelikte yer almaktadır. Kur'an kurslarında verilen eğitim, eğitimde kullanılacak dökümanlar, katılım şartları, bina özellikleri, yurt ve pansiyonlar ile bu yerlerin denetimi konusunda ayrıntılı düzenlemeler içeren yönetmeliğin önem taşıyan maddelerine kısaca değineceğiz.

Yönetmeliğin 1. ve 2. maddesinde;

“Bu Yönetmeliğin amacı; Kur'an kurslarının, Kur'an kursu öğrenci yurt veya pansiyonlarının açılış ve çalışmaları, kurslarda verilen eğitim-öğretim hizmetleri ile bunların yönetilmesi ve denetlenmesi esaslarını belirlemektir. Bu Yönetmelik, Başkanlığa bağlı Kur'an kursları, Kur'an kursu öğrencileri, yurt

⁹ <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5377.html>.

veya pansiyonları ile buralarda yürütülen hizmetleri kapsar.”

denilmektedir.

Hem kanun hükümlerinden hem de yönetmelik hükümlerinden açıkça anlaşılacağı üzere Türkiye’de Kur’an eğitimi sağlama ve bu eğitimle ilgili eğitim kurumlarını açma yetkisi ve görevi münhasıran Diyanet İşleri Başkanlığına verilmiştir.

Yönetmeliğin “Kursların amacı” başlıklı 5. maddesi şöyledir:

“Kur’an kurslarının amacı, nitelikleri uygun olan vatandaşlara;

- a) Kur’an-ı Kerim’i usulüne uygun olarak, yünden okumayı öğretmek,
- b) Kur’an-ı Kerim’i doğru bir şekilde okumayı sağlayıcı bilgileri (tecvid, tashih-i huruf ve talim) uygulamalı olarak öğretmek,
- c) İbadetler için gerekli sure, ayet ve duaları doğru olarak ezberletmek ve bunların meallerini öğretmek,
- d) Hafızlık yaptırmak,
- e) İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esasları ile Peygamberimizin hayatı ve örnek ahlakı (sireti) hakkında bilgiler vermektir.

Yine yönetmeliğin “Açılış Şartları” başlıklı 7. maddesinde:

“Bir yerde kurs açılabilmesi için;

- a) Yönetmeliğin 6’ncı maddesi esaslarına göre en az 20 öğrenci alabilecek kapasitede bir binanın hazırlanması,
- b) Milli eğitim ve sağlık müdürlüklerince bu binanın eğitim-öğretim ve sağlık açısından kurs binası olmaya elverişli olduğuna dair rapor düzenlenmesi,
- c) Eğitim-öğretim için gerekli araç ve gereçlerin temini ile bunların ilgili müftülükçe demirbaş kaydının yapılmış olması,
- d) Kurs açılması için en az 15 öğrencinin, öğrenciler küçük ise kanuni temsilcilerinin başvurusu,
- e) Kurs açılma teklifinin Başkanlığa ulaştırılması,
- f) Kurs açılması istenen bina hakkında Başkanlığa intikal eden mevcut bilgilerin ve çevrenin kursa ihtiyacı olup olmadığının Başkanlık müfettişleri veya Din Eğitimi Dairesi Başkanlığınca yerinde tetkik ve tespit

edilerek değerlendirilmesi, bu mümkün olmadığı takdirde Başkanlıkça verilecek yetkiye göre söz konusu değerlendirmenin ilgili il müftüsünce yapılması, gereklidir.

Başkanlıkça kursun açılması uygun görüldükten ve mahalline gerekli tebligat yapıldıktan sonra kurs açılmış olur.

Başkanlıkça açılan kurslara standart kurs tablosu asılır.

Diyanet İşleri Başkanlığı dışında vakıf ve dernekler dâhil hiçbir gerçek veya tüzel kişi tarafından kurs açılmaz.”

Buradan da anlaşılacağı üzere Kur’an Kursu açmak, sadece devletin tekelindedir.

Yönetmeliğin “Kayıt Şartları” başlıklı 8. maddesinde:

“Kursa kayıt olacaklarda aşağıdaki şartlar aranır:

- a) Türk vatandaşı olmak (yabancı uyruklu olanlar, Dışişleri Bakanlığının görüşü alındıktan sonra, Başkanlığın izni ile kursa kaydedilebilirler),
- b) İlköğretimi bitirmiş olmak. (yaz kursları için ise ilköğretimin 5’inci sınıfını geçtiğini gösteren karnenin okul yönetimince onaylanmış örneği).”

Yönetmeliğin “Kurslarda Bulundurulmayacak Yayınlar ve Yasak Faaliyetler” başlıklı 26. maddesinde;

“Kursta, Başkanlık ve diğer resmi kurum ve kuruluşların yayınları ile Başkanlıkça uygun görülmüş olan yayınların dışında basılı, sesli ve görüntülü yayınlar ve Diyanet İşleri Başkanlığı mührünü taşımayan Kur’an-ı Kerimler bulundurulamaz ve öğrencilere tavsiye edilemez. Kursta siyasi nitelikte etkinliklere izin verilmez.”

denilmiştir.

Yönetmeliğin “Yaz kursları” başlıklı 32. maddesinde

“(Değişik fıkra: 23/12/2003-25325 sayılı Resmi Gazete, Yönetmelik/4. madde) Okulların tatil olduğu zamanlarda, ilköğretimin 5. sınıfını tamamlayan öğrenciler için kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur’an-ı Kerim’i ve mealini öğrenebilmeleri ve dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kur’an kursları açılır. Ancak, bu kursların süresi iki ayı ve haftada beş günü aşamaz.”

ifadelerine yer verilmiştir.

Yönetmeliğin "Kur'an Kursu, Yurt veya Pansiyonların Denetimi" başlıklı 44. maddesinde,

"Kur'an kursları ile yurt ve pansiyonların denetimi, Diyanet İşleri Başkanlığı müfettişleri, ilgili müftü ve müdürler tarafından yapılır. Ayrıca bu kurslar ile yurt ve pansiyonlar üzerinde, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 17. ve 56. maddeleri ile 22.07.1999 tarihli ve 4415 sayılı Kanuna göre Milli Eğitim Bakanlığının ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanununa göre de vali ve kaymakamların gözetim ve denetim yetkileri saklıdır."

denilmektedir.

İlköğretimi bitirmiş olmak Kur'an Kursu öğrencisi olmaya yetmektedir. Ancak zorunlu ilköğretimin 8 seneye çıkmasıyla durum değişmiş ve eğitim alması öngörülen çocuğun yaşı yükselmiştir. Bu durumda ailelerin 12 yaş ve hemen sonrasında çocuklarıyla ilgili olarak din eğitimi almaları talebi hükümsüz kalmaktadır. Din eğitimi söz konusu olduğunda ilköğretimde 5. sınıf bile geç olabilirken, Yönetmeliğin 5. maddesinde yer alan ve önemli bir kısmı ezbere dayanan bu eğitimin çocuğun ilerleyen yaşlarında verilmesi güçleşmektedir. Nitekim ilköğretimin 4. ve 5. sınıflarında okutulan din dersinin bu sınıflardan/seviyelerden başlatılması da aynı kaygıların ya da pedagojik yaklaşımların milli eğitim müfredatında da gözetildiğini göstermektedir. Bu yüzden çocuklar için 8. sınıfa kadar Kur'an Kurslarından faydalanamamak, din eğitimi ve özgürlüğü bakımından önemli bir sorun teşkil etmektedir.

Ailenin din eğitimi ihtiyacını gidermek noktasında sadece devlete yetki tanıyarak özel kursların önünü tıkamak, eğitim hakkının özülle bağdaşmadığı gibi, bu eğitimin 8. sınıftan önce alınmasını önlemek de aynı nedenlerle yanlıştır. Üstelik bütün içeriği devlet tarafından belirlenen bir müfredata ve devlet organları tarafından sıkıca denetlenmesine rağmen Kur'an Kursları konusundaki bu engelleyici tavrı anlamak mümkün gözükmemektedir.

Ayrıca, Yönetmeliğin "Kur'an Kursu, Yurt veya Pansiyonların Denetimi" başlıklı hükmü ile denetim konusunda ikilikler yaşanmasına neden olduğunu belirtmek gerekiyor. Burada Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ya da mülki

idare amirleri tarafından yapılan denetimlerde, Kur'an Kurslarındaki eğitim konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmayan müfettişlerin denetleme yapması, hem sorunlar yaratmakta, hem de Diyanet denetimi ile aralarında farklı yaklaşımlar sergilenmesine neden olmaktadır.

KUR'AN KURLARI İLE İLGİLİ MAHKEME KARARLARI

Kanuni düzenlemeleri zikrettikten sonra Türkiye'deki uygulama şekline dair fikir vermesi bakımından bazı mahkeme kararlarına değineceğiz.. Anılan mahkeme kararlarından bazıları beraat ile sonuçlanırken, bir kısmı da tüm uluslararası hukuk ve sözleşmeler ile ulusal mevzuata açıkça aykırı bir şekilde mahkûmiyetle sonuçlanmıştır.

- Yapılan bir ihbar üzerine polisin iki aydır kullanılmayan bir eve rıza beyanı olmadan baskın yapması ve bu evden birkaç defter ile boş bir çizelgeye el konulması üzerine hazırlık tahkikatı başlatılarak sanıklar hakkında kanuna aykırı eğitim kurumu açmak suçundan kamu davası açılmıştır. Sanıklar ve müdafinin eve rıza dışı girilmesinden dolayı ele geçen defterlerin mevzuatta düzenlenen kanuna aykırı delil olduğu, yasa maddesinin düzenlediği kanuna aykırı eğitim kurumu açmak gibi bir hususun vüku bulmadığı, dolayısıyla tek başına komşu çocuklarına Kur'an öğretmenin suç tanımına girmediği ve bu hususun kanun ve uluslararası hukuka aykırı olduğu şeklindeki savunmalarına rağmen tek başına komşu çocuklarına kendi evinde düzenli olmayan bir şekilde, herhangi bir kurs ya da dersane açmadan ve herhangi bir ücret almadan Kur'an öğreten sanığın mahkûmiyetine karar verilmiştir.

Eyüp 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 2002/1136 E. ve 2006/392 K. sayılı kararında; sanıklar müdafinin delillerden defterlerin usul ve yasaya aykırı yapılan arama neticesinde ele geçirildiği ve bu nedenle hüküm kurulurken gözönüne alınmaması gerektiği ve bunların geçerli delil olmadığı savunmasının sanığın defterlerin kendisine ait olduğunu kabul etmesi karşısında kabul edilmemesine, defterlerden ve sanığın ik-

rarından sanığın evinde çok sayıda öğrenciye düzenli olarak Kur’an dersi verdiği, her ne kadar sanıklar müdafii 5237 Sayılı Kanununun 263. maddesindeki suçun oluşması için kanuna aykırı eğitim kurumunun açılması gerektiğini, oysa sanığın komşu çocuklarına ders verme eyleminin sanığın bir eğitim kurumu açması olarak değerlendirilemeyeceğini belirtmişse de sanığın 263. maddedeki kanuna aykırı eğitim kurumu açma suçunu işlediği sabit görüldüğünden 6 ay hapsine, bu cezanın paraya çevrilerek 1.080 YTL adli para cezasına çarptırılmasına, sabikasızlığın gözönüne alınarak cezanın ertelenmesine karar verilmiştir.

Bu kararda göze çarpan en önemli ve haklar ve özgürlükler bakımından tehlikeli olan husus, kanunda tanımı yapılan yerin bir “eğitim kurumu” ya da “dershane” olmasına rağmen sanığın sadece bireysel bir şekilde komşu çocuklarına Kur’an dersi vermesinin suç tanımı kapsamına alınarak cezalandırılmasıdır. Bu düşünce ve takdir yöntemi, evde veya herhangi bir yerde kendi çocuğuna bile Kur’an öğretilmesinin suç sayılması sonucunu ortaya çıkarabilecektir.

- Sakarya 3. Asliye Ceza Mahkemesinin 2003/398 E. ve 2003/582 K. sayılı kararında; sanıklar hakkında yapılan arama sonunda tutulan tutanakta izinsiz Kur’an Kursu açıldığı belirtilmiş, sanıkların okuttuğu iddia edilen çocuklardan ücret alınıp alınmadığı konusunda çocukların ve vekillerinin öncelikle tespit edilmesinin gerekli olduğu, hazırlık aşamasında çocukların kimliklerinin belirlenmediği, bu aşamadan sonra belirlenmesinin mümkün olmadığı anlaşıldığından yasal unsurları oluşmayan suçtan sanıkların ayrı ayrı beraatlerine karar verilmiştir.
- Kocaeli 3. Asliye Ceza Mahkemesinin 2004/408 E. ve 2005/334 K. sayılı kararında; her ne kadar zabıtaca yapılan arama sonucunda zaptolunan birtakım kitaplar ve kasetler ile mahalde Kur’an kursu açıldığından ve Kur’an dersi öğretildiğinden bahisle sevk maddeleri gereğince kamu davası açılmış ise de, olay zamanı piknik yapmak ve ziyarette bulunmak amacıyla

sanıklardan birinin evine gittikleri, burada kimseye ders vermedikleri ve dersane açmadıkları, birlikte namaz kılmanın izinsiz dersane açmak ya da izinsiz öğretmenlik yapmak suçunun delili olmayacağı, evde bulunan çeşitli kitapların ve kasetlerin hukuki bir sakıncası bulunmaması nedeniyle piyasada alım satımının serbest olduğu, dolayısıyla bu kitaplar ve kasetlerin de atılı suçlara işaret edemeyeceği, bu nedenle toplanan delillerle atılı suçların sanıkların işlediğine dair mahkûmiyetlerine yeterli kesin ve inandırıcı deliller ile atılı suçların sanıkların işlediğine dair mahkûmiyetlerine yeterli kesin ve inandırıcı deliller elde edilmediği kanaatine ulaşıldığından tüm sanıkların atılı suçtan beraatlerine karar verilmiştir.

- Akyazı Asliye Ceza Mahkemesinin 2003/447 E. ve 2006/66 K. sayılı kararında; her ne kadar sanıkların izinsiz okul açmak ve öğretmenlik yapmak suçu işledikleri iddia edilmiş ise de, mahkemece iki kez bilirkişi raporu alınmış olup sanığın evinin eğitim kurumu olmadığı belirtilmiş, bilirkişi raporları ve tanık beyanları birlikte değerlendirildiğinde sanığın bu suçu işlediğine ve cezalandırılmasına dair yeterli delil olmadığı görülmüş, bu nedenle sanıkların üzerlerine atılı suçtan beraatlerine karar verilmiştir.

Bugün Türkiye’de ve tüm dünyada kişiler, kurs ve dersane açmadan başta dil dersi olmak üzere, estrüman dersi, okul dersleri ve sınavlara hazırlık anlamında dersler vermektedir ve bu fiillerin kanunda tanımı yapılan suç tipiyle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla kurs veya dersane açmadan ya da bunlara benzer herhangi bir mekân sağlamadan, yaptığı bu dersler karşılığında da herhangi bir ücret almadan sadece ve sadece komşu çocuklarına Kur’an dersi verilmesinin, “Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu” olarak kabul edilmesini ve bunun cezalandırılmasını anlamak mümkün değildir. Bir şahsın tek başına bırakın “Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu” olarak kabul edilmesini, kurum olarak düşünülmesi bile hukuk, adalet ve akıl sınırlarını zorlamaktadır. Bu düşünce bizi, şahsın aynı anda hem “Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu” olarak, hem de bu kanuna aykırı eğitim kurumunda “öğretmenlik” yaparak suçu işlediği sonucuna götür-

receptir ki, bunun kabulü mümkün değildir. Bunun yanı sıra, özellikle, mahkeme kararlarına yansıyan, Kur'an kurslarının "tehlikeli ve sakıncalı" olduklarına dair algıya da özellikle dikkat çekmek gerekmektedir. Tek parti döneminden kalma bu algı biçiminde, yapısal sorunların yanı sıra, bizzat uygulayıcıların algı ve yaklaşım biçimlerinin de etkili olduğunu belirtmekte fayda var.

Bu ve benzeri kanunların uygulayıcılar elinde farklı zaman aralıklarında farklı yorumlanarak pek çok mağduriyetlere yol açtığı bilinmektedir. Hâlbuki kişi hak ve özgürlükleri sahasına giren bu gibi konularda farklı yorumların yol açabileceği mağduriyetlere karşı devletin hak ve özgürlüklerden yana olması gerekir. Hatta kanun düzenlemeleri bu açıdan dikkatle yapılmalı ve özgürlüklerden yana yorumlanması sağlayacak açıklıkta olmalıdır. Nitekim bu ve benzeri durumlarda, hiç ceza almasa bile, bütün bu soruşturma ve mahkeme safhaları kişiler açısından oldukça incitici-dir.

KUR'AN KURLARI İLE İLGİLİ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kur'an kursları ile ilgili olarak ülkemizde akademik ve pedagojik nitelikte ve kapsamlı çalışmalar maalesef çok azdır. Bu konu ile ilgili çalışmalar, dağınık bir görünüm arz etmekte olup yeniden araştırmaya muhtaç durumdadır.

Raporumuzun bu bölümünde, Kur'an kursları ile ilgili sorunlar, hem çok hem de dağınık olduğundan alt başlıklar halinde ve yukarıdaki tasnife benzer şekilde sadece genel hatları ile incelenecek ve somut önerilerde bulunulacaktır.

1. Kur'an Kurslarında Uygulanan Eğitim-Öğretim Yaşı Sınırlaması

Eğitim yaşı ile ilgili olarak, yaz kursları için ilköğretimin 5. sınıfının bitirilmesi, kış kursları için ilköğretimin bitirilmesinin mevzuatta şart olarak koşulmasının, siyasi maksatlar dışında, mantiki herhangi bir sebebi bulunmamaktadır.

Evrensel hukuk ilkeleri ve Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası sözleşme ve metinlerin de dikkate alınarak ebeveynlerin çocuğuna kendi din, inanç veya felsefi görüşlerini öğretme hakkının doğal bir sonucu olarak, yaş sınırlamasının tamamen kaldırılması ya da oluşacak bir komisyonun bilimsel incelemesi sonucu yaş sınırının daha makul seviyelere indirilmesi gerekmektedir.

2. Mevzuattan Kaynaklanan Hukuki Sorunlar

Kanuna aykırı eğitim kurumu başlığı altında Türk Ceza Kanunu'nda "Kanuna aykırı olarak eğitim kurumu açan veya işleten kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır" hükmü ile Kur'an eğitimi büyük sekteye uğramıştır.

Kanun maddesinin düzenleme amacı her ne kadar "Kanuna Aykırı Eğitim Kurumu" genel başlığı altında düzenlenmiş ise de, asıl amacın Kur'an kurslarına olan ilgiyi azaltmak yönünde olduğu, Kur'an eğitimi üzerinde "Demokles'in Kılıcı" gibi sallanmayı amaç edindiği aşikârdır. Bu nedenle, Kur'an kurslarının bu düzenlemenin kapsamı dışına çıkarılması gerekmektedir.

Ayrıca ülkenin siyasi yönetiminde yer alan bazı kesimlerin ve kurumların Kur'an kursu eğitimine yönelik önyargılı yaklaşımları, kamuoyu tarafından tepkiyle karşılanmakta, bu husus toplum içinde keskin ayrışmaların yaşanmasına sebep olmaktadır.

Hem uluslararası sözleşme ve metinlerde; hem de Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunu'nda ve buna bağlı yönetmeliklerde din eğitimi (Kur'an kursları eğitimi) düzenlemelerinin dikkate alınmıyarak, kimi kesimlerce "yasadışı" olarak nitelendirilmesi ve kapatılması gerektiği yönündeki beyanları hukuka aykırılık teşkil etmektedir. Burada yapılması gereken şey, uluslararası metinlerde ve ulusal mevzuatta yerini bulmuş olan Kur'an kurslarının, kapatılmasından ziyade, sorunlarını tespit etmek ve gereken çözüm yollarının gerçekleşmesi yönünden çaba sarfetmektir.

28 Şubat sürecinde, sekiz yıllık kesintisiz eğitimin zorunlu kılınması ve fiili olarak imam

hatip liselerinin ortaokul bölümlerinin kapanmasına neden olacak düzenlemelerle birlikte Kur’an kurslarına olan ilgi de azal(tıl)mıştır.

Hukuki, yasal ve toplumsal dayanakları olan din eğitimi hakkının ve özellikle Kur’an kursları eğitiminin önündeki engellerin kaldırılması, siyasi baskı ve tahakküme alet edilmemesi gerekmektedir. Örneğin Diyanet’ten alınan bir istatistikte, 1925-2000 tarihleri arasında Kur’an Kurslarının genel olarak sayıları belirtilmiştir.

- 1925 yılından 1934 yılına kadar 9-10
- 1934 yılından 1945 yılına kadar 14-41
- 1945 yılından 1950 yılına kadar 41-127
- 1950 yılından 1996 yılına kadar 127-5949
- 1996 yılından 2000 yılına kadar 5949-3305 arasındadır.

Bu istatistikten de anlaşılacağı üzere Kur’an kurslarının sayısı konusunda düzenli bir artış söz konusu iken bu ivme 1996-2000 yılları arasında ters yönde işlemeye başlamıştır. Bu istatistikte, 28 Şubat sürecinin olumsuz etkilerini unutmamak gerekmektedir. Yine Diyanet’ten alınan güncel verilere göre, 2000 yılından bu yana Kur’an Kursu ve bu kurslarda eğitim gören öğrencilerin sayısı aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Kur’an kursu sayıları:

Eğitim Öğretim Yılı	Açık Kur’an Kursu Sayısı
2000-2001	3368
2001-2002	3364
2002-2003	3852
2003-2004	4322
2004-2005	4447
2005-2006	4951
2006-2007	6033
2007-2008	7036
2008-2009	7657

Öğrenci sayıları:

Eğitim Öğretim Yılı	Kur’an Kurslarına Katılan Öğrenciler		
	Bay	Bayan	Toplam
2000-2001	13956	76397	90353
2001-2002	17364	86745	104109
2002-2003	16982	101353	118335
2003-2004	16729	117677	134406
2004-2005	17891	137394	155285
2005-2006	19588	164768	184356
2006-2007	19428	210869	230297
2007-2008	21934	228039	249973
2008-2009	23015	245721	268736

SONUÇ

Yukarıdaki bilgi ve veriler ışığında, sonuç olarak aşağıdaki özet olarak aktarılan hususların dikkate alınarak, Türkiye’de Kur’an kursları ve din eğitimi konusunda gerekli düzenleme, değişiklik ve iyileştirmelerin yapılması, eğitim hakkı ile din ve vicdan özgürlüğünün önündeki engellerin kaldırılması bakımından önem taşımaktadır.

Bu bakımdan, elinizdeki çalışmada varılan sonuçlar kısaca şöyle özetleyebiliriz;

- Ebeveynlerin çocuğuna kendi din, inanç veya felsefi görüşlerini öğretme hakkının doğal bir sonucu olarak yaş sınırlamasının tamamen kaldırılması ya da oluşacak bir komisyonun bilimsel incelemesi sonucu yaş sınırının daha makul seviyelere indirilmesi,
- Kur’an Kursu açma şartlarını gerçekleştirebilen özel kişi ve kurumlara Kur’an Kursu açma imkânı tanınması yönünde yapılacak yasal düzenlemelerin başta din ve inanç özgürlüğü olmak üzere eğitim hakkı gibi hak ve özgürlüklerin önündeki engellerin kaldırılması suretiyle hakların daha etkin kullanılmasının sağlanması,

- Kur'an Kursu ve din eğitiminin mümkün olan en geniş bağlamda kişi hak ve özgürlükleri içinde mütalaa edilmesiyle bu konuda yürürlükteki mevzuatın gözden geçirilerek kişilerin evlerinde yapacakları faaliyetlerin suç kapsamından çıkarılması,
- Kur'an Kursları ve eğitimi konusunda Türk Ceza Kanunu'nda, öngörülen yasa maddelerinin yeniden gözden geçirilerek, mahkeme kararlarına yansıyan sorunlara neden olan hükümlerin değiştirilmesi ve bu kapsamda mağdur olan kişilere haklarının iade edilmesinin sağlanması,
- Din eğitimi konusunda devletin siyasi çıkar amacıyla dini kullanma ve kendince kamu yararı gözetme amacından vazgeçerek, konuyu kişi hak ve özgürlükleri bağlamında değerlendirmesi gerekmektedir.
- İşbu raporu kamuoyu ve ilgililerin dikkatine sunarız.

Kaynakça

- Mehmet Kalay, "Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı ve Türkiye", **Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Birikimler -I-**, Danışman Yay., İstanbul 2003.
- Muharrem Balcı, **Eğitim ve Öğretimde Haklar ve Yükümlülükler**, Danışman Yayınları, İstanbul 1998.
- Nuri Yaşar, **İnsan Hakları Avrupa Sisteminde ve Türk Hukukunda Eğitim Hakkı ve Özgürlüğü**, Yetkin Yayınları, Ankara 2000.
- Nurullah Altaş, **Türkiye'de Örgün Eğitimde Dinin Yeri**, A. Ü. İlahiyat Fakültesi, 2000.
- Türkiye Diyanet Vakfı, **İslam Ansiklopedisi**, c. 9, s. 417.